

Jan Walkusz, *Konferencja Polskich Księży na Wschodnią Kanadę 1956-2016*, Wydawnictwo „Bernardinum”, Pelplin 2016, ss. 167

Historiografia dotycząca dziejów i losów diaspory polskiej w Kanadzie wzbogaciła się o nową i bardzo interesującą publikację. Jest nią książka znanego dobrze historykom Kościoła znamienitego badacza ks. prof. dr. hab. Jana Walkusza. Praca ukazała się nakładem Wydawnictwa „Bernardinum” w Pelplinie. Autor, analizując dzieje Konferencji Polskich Księży na Wschodnią Kanadę jako organizacji duszpasterskiej, przedstawił jej przeszłość w kontekście dorobku polskiej kultury i historii. Z tego skarbcza od początku pracy na kanadyjskiej ziemi czerpali swe doświadczenie polscy księża zakonnicy i diecezjalnicy, którzy w ten sposób potrafili wypracować odpowiednie wzorce opieki duszpasterskiej nad naszymi Rodakami. Opuszczenie ojczystych stron to zawsze swoisty dramat. Dlatego też ważne jest zapewnienie moralnego wsparcia ze strony parafii, które są jednocześnie ośrodkami polskiej tożsamości i kultury. Warto w tym miejscu przytoczyć słowa św. Jana Pawła II, które ojciec święty często przypominał podczas spotkań z Polakami na emigracji, że człowiek świadomy własnego dziedzictwa kulturowego zawsze zachowa swą godność i znajdzie uznanie w społeczeństwie, w którym przyszło mu żyć.

Omawiana praca składa się z ośmiu części przedstawionych w ujęciu przedmiotowo-chronologicznym. Poprzedzona została słowem wstępnym Jego Ekscelencji Prymasa Polski arcybiskupa Wojciecha Polaka, który radośnie odniósł się do inicjatywy opracowania dziejów tej organizacji w związku z 60. rocznicą jej założenia, podkreślając jednocześnie, że dwukrotnie mógł osobiście zapoznać się z pracami Konferencji. Z kolei Autor książki we wstępie uzasadnia w sposób plastyczny i bardzo trafnie cele i formy duszpasterskie Konferencji w kontekście dorobku historyczno-kulturowego Polski, uwypuklając, że był to priorytet kolejnych ośmiu jej prezesów. Autor zauważa także, że zwornikiem w procesie integracji duchowieństwa

z Rodakami była doroczna pielgrzymka Polaków do sanktuarium Pierwszych Męczenników Kanadyjskich w Midland oraz obecność przedstawiciela Episkopatu Polski. Na podstawie modelu apostołstwa wypracowanego nad Wisłą łatwiej jest zobrazować stopień zróżnicowanej aktywności Rodaków na obczyźnie, którzy na podstawie przyjętych wartości ubogacają systematycznie zastany krąg kulturowy o nowe elementy.

W części pierwszej, zatytułowanej *Geneza organizacji i powstanie*, Autor podkreśla specyfikę i organizację duszpasterstwa polonijnego w Ameryce Północnej, która wyraźnie różni się od modelu europejskiego. Akcentuje też znaczenie konstytucji apostołskiej *Exsul Familia* papieża Piusa XII, kodyfikującej normy duszpasterstwa emigracyjnego i przygotowania do obchodów tysiąclecia chrześcijaństwa w Polsce. W części drugiej, *Struktury*, Autor prezentuje dokument, który określa cele organizacji, uprawnienia zarządu i formy działania. Wskazuje, że głównym celem jest zachowanie łączności wszystkich księży pochodzenia polskiego, niesienie wzajemnej pomocy i koordynacja pracy duszpasterskiej wśród Polonii kanadyjskiej. Przedmiotem części trzeciej, noszącej tytuł *Konferencje i spotkania*, są formy działalności Konferencji. Autor wypunktował tutaj jej bogaty program formacyjno-duchowy i edukacyjno-szkoleniowy. Podkreśla także znaczenie nadzwyczajnego spotkania z biskupami polskimi w dniu 17 sierpnia 1976 roku w parafii św. Stanisława Kostki w Hamilton z okazji ich udziału w Kongresie Eucharystycznym w Filadelfii. I dodaje, że takie spotkania zawsze miały ogromne znaczenie dla dalszych losów społeczności polskiej żyjącej w pluralistycznym społeczeństwie Kanady. Część czwarta recenzowanej książki, *Polonijne pielgrzymki do Midland*, poświęcona jest dorocznej pielgrzymce do sanktuarium Pierwszych Męczenników Kanadyjskich w Midland. Autor zwraca uwagę tutaj na fakt, że wraz ze wzrostem kultu owych jezuickich duszpasterzy, którzy ponieśli śmierć męczeńską z rąk Irokezów w XVII wieku nad jeziorem Huron, do sanktuarium przybywa coraz więcej pielgrzymów z USA i Kanady – zawsze z udziałem biskupów polskich. W piątej części, *Spektakularne inicjatywy integracyjne*, Autor charakteryzuje formy działań Konferencji w celu konsolidacji środowiska polonijnych duszpasterzy i wypracowania przez nich odpowiednich przedsięwzięć duszpasterskich do współdziałania z rodakami na

różnych płaszczyznach. Polskim księżom zawsze chodziło o to, aby na podstawie wartości religijno-narodowych upodmiotować wiernych pośród kanadyjskiej społeczności, i to na zasadzie inkulturacji, oraz uczynić ich współodpowiedzialnymi za losy Kościoła i Polonii. Część szósta, zatytułowana *Współpraca z organizacjami polonijnymi*, dotyczy koordynacji współdziałań z innymi ośrodkami polonijnymi na rzecz rozwoju kultury polskiej na wychodźstwie i ożywienia kontaktów z Ojczyzną nad Wisłą. Klasycznym przykładem jest dobrze układająca się współpraca Konferencji Księży z Kongresem Polonii Kanadyjskiej i innymi świeckimi organizacjami (Światowy Zjazd Polonii w Kanadzie w 1978 roku czy też spotkanie władz Konferencji i oficjalnych przedstawicieli polonijnych z kard. Henrykiem Gulbinowiczem w dniu 12 marca 2002 roku). Jej dopełnieniem jest część siódma pod tytułem *Kontakty z Polską i akcje dobroczynne*, w której Autor ukazuje czynniki mobilizujące Polonię kanadyjską do współdziałania i odkrywania na nowo bogatej, rodzimej kultury. Spotkania z wybitnymi przedstawicielami polskiej nauki i kultury, zwłaszcza ze środowiskiem naukowym KUL-u, wszelkiego rodzaju akcje dobroczynne cieszyły się zawsze powszechnym zainteresowaniem wśród Polaków żyjących w Kanadzie. Typowym przykładem – a co mocno podkreśla Autor – jest tutaj współpraca między katolicką uczelnią w Lublinie a Konferencją Polskich Księży na Wschodnią Kanadę. Także inne ważne uroczystości i spotkania rocznicowe – jak chociażby obchody 150-lecia polskiego osadnictwa w 2008 roku z udziałem polskich hierarchów kościelnych – ożywiły relacje polsko-kanadyjskie i wewnątrzpolonijne, a co znalazło szczególnie wyraz na płaszczyźnie finansowego wspierania instytucji w Polsce (KUL, Świątynia Opatrzności Bożej, Radio Maryja i Telewizja „Trwam”) i polonijnych w Kanadzie oraz na świecie (Polskie Seminarium Duchowne w Paryżu, Instytut Polski w Rzymie). Ostatnia, ósma część, nosi tytuł *Troska o ołtarz w Midland*. Autor trafnie w niej zauważył, że głównym czynnikiem skupiającym Polonię jest sanktuarium Pierwszych Męczenników Kanadyjskich w Midland, do którego zmierzają od 1956 roku Polonusi z Kanady i Stanów Zjednoczonych. Odnowiony ołtarz świątyni jest wymownym świadectwem, że tak jak Rodacy w kraju, tak i Polacy w Kanadzie pozostają zawsze wierni Bogu, Krzyżowi i Ewangelii. Rzeczywiście, ołtarz ów stał się symbolem zintegrowanej Polonii kanadyjskiej.

Całość pracy wzbogaca nadto rozdział prezentujący biografie kolejnych prezesów Konferencji, a także appendix źródłowy¹, stanowiący cenne uzupełnienie treści zawartych w recenzowanej publikacji. Składają się nań trzy następujące dokumenty: 1) Statut Konferencji, 2) Rezolucja w sprawie utworzenia Ligi Katolickiej; 3) Komunikat o pobycie delegacji Episkopatu Polski w Kanadzie w 1976 roku. Książka zawiera również streszczenie angielskie i indeks osobowy.

Jest to bardzo cenna monografia, którą można stawiać za wzór, biorąc pod uwagę stronę metodologiczną oraz bogactwo i ładunek merytoryczny. Stanowi też dobre wyjście do dalszych badań historycznych. Tym bardziej że została napisana przez wybitnego znawcę historii duchowieństwa i diaspory polskiej. Dodatkowy walor to: wykorzystana literatura i źródła oraz liczne fotografie i ilustracje pochodzące z Archiwum Konferencji, a także ze zbiorów własnych Autora. Materiały ilustracyjne są zamieszczone w całej książce. W ten sposób ubogacają tekst i ułatwiają bardzo jego percepcję. Na uwagę zasługuje także bogactwo językowe, jakim Autor obdarowuje czytelnika.

¹ Warto nadmienić, że dokumentacja źródłowa zamieszczona w aneksie pochodzi z Archiwum Konferencji Polskich Księży na Wschodnią Kanadę w Mississauga.